

Dámy a pánové,

dnešní připomínka vzniku Československé republiky 28. října 1918 se koná v roce, který je z hlediska styků mezi námi a Lotyšskou republikou mimořádně významný: letos je tomu právě 90 let, kdy naše země navázaly diplomatické vztahy a 20 let nás dělí od jejich obnovení v r. 1991. Nabízí to příležitost zamyslet se nad tím, co vše jsme v oblasti vzájemných styků dosáhli, co nás spojuje a co je příslibem do budoucna.

Dobrá kvalita a přátelský charakter našich vzájemných vztahů jsou dlouhodobou tradicí. Oba naše samostatné státy se zrodily ve stejné chvíli a během dvacetiletého meziválečného období se přiblížily v mnoha oblastech spolupráce. Snaha samostatného Lotyšska o hospodářský a kulturní rozvoj měla u nás řadu příznivců. Mnozí z nich neúnavně popularizovali vaši, do té doby u nás prakticky neznámou kulturu. Rozvíjel se obchod a české průmyslové výrobky měly své pevné místo na lotyšském trhu. Lotyšsko bylo u nás vnímáno jako přirozené těžiště regionu jižního Baltu a mj. jako možné ekonomické nástupiště do prostoru Ruska. V kontextu předválečné československé zahraniční orientace mělo sice okrajové, nikdy však marginální místo. Další vývoj těchto vztahů ovlivnila ztráta samostatnosti obou zemí v předvečer 2. sv. války a její důsledky. Návrat česko-lotyšských vztahů na úroveň suverénních samostatných států přinesl teprve rozpad sovětského impéria počátkem devadesátých let minulého století. Obě naše země měly v té době za sebou vývoj, který se vyznačoval řadou podobností i společně sdílených zkušeností. Snad proto je dnes komunikace mezi příslušníky obou našich národů tak snadná a stejné pojmy mají na obou jejích stranách stejný obsah. Snad proto i odlišnosti, které jsou dány vaší dlouholetou inkorporací do Sovětského svazu, jsou pro nás zcela srozumitelné.

Obě země sdílely ambici vřadit se do společenství demokratických zemí a stát se účastníkem evropských integračních procesů. Obě cítily potřebu dát těmto ambicím vstupem do Severoatlantické aliance nezbytný bezpečnostní rámec. To povýšilo jejich vztahy na historicky novou, kvalitativně vyšší úroveň spojenectví, stvrzeného přesně definovanými vzájemnými závazky.

Obě naše země prošly v uplynulých dvou desetiletích neodvratitelným procesem celkové ekonomické a sociální transformace, která změnila jejich charakter a zasáhla mnohdy pozitivně, mnohdy negativně, často však rozporuplně do každodenního života jejich obyvatel. Obě se přitom octly v často neznámém a nezmapovaném prostoru, dopouštěly se mnoha chyb, ale celkový blahodárny efekt tohoto procesu je dnes v Česku i Lotyšsku viditelný a nezpochybnitelný. V obou našich zemích je dnes mnoho dříve odpíraných věcí včetně možnosti sebeuplatnění a rozsahu občanských svobod, bráno jako samozřejmost a objevují se tendence k idealizaci minulosti, kdy stát plně kontroloval chování svých obyvatel a zasahoval do jejich životů, zároveň však plnil roli opatrovníka, poskytujícího i těm neúspěšným přiměřenou míru sociálních jistot. Patřím však k těm, kteří věří, že jde o tendence, které nejsou trvalé a které jsou u mnoha lidí podmíněny spíše jejich materiálním postavením, závislým na momentálním stavu našich národních ekonomik.

Jistě nepřeháním, když řeknu, že se současným stavem vztahů mezi Českou republikou a Lotyšskem můžeme být spokojeni. Promítá se to i do úrovně styků a výměny informací na všech úrovních, včetně té nejvyšší, která zahrnuje vzájemné návštěvy nevyšších představitelů obou zemí. Nechci zde činit nějaký výčet, ale dovoluji, abych připomenul alespoň loňskou návštěvu našeho prezidenta zde v Rize a následnou návštěvu vašeho prezidenta v Praze. I na všech nižších úrovních se potvrdilo, že naše země spojuje řada společných zájmů. Naši politici a zástupci zastupitelských sborů, kteří Lotyšsko navštívili, jsou dobře informováni o povaze vašich problémů a pohlížejí na vaše snahy o vybudování integrované společnosti,

kteřou neoslabují etnická či ideologická dělítka, se sympatiemi. Sluší se připomenout, že váš rozvážný a metodicky dobře připravený způsob, s nímž jste - s mezinárodní pomocí - zvládli nejtěžší dopady nedávné finanční krize, má v naší zemi své obdivovatele.

Obě naše země jsou ekonomicky silně závislé na vnějších vlivech a tak i zranitelné v případě otřesů, které mají širší kontinentální či globální rozměr. Obě zasáhla nedávná krize, i když v případě České republiky v mnohem menší míře. Stojí za zmínku, že tato krize nepříznivě ovlivnila i naši vzájemnou obchodní výměnu. Teprve v posledních několika měsících dochází k žádoucímu obratu. Věřím, že tato obchodní výměna časem zahrne i oblasti, v nichž se doposud pohybovala jen okrajově, např. sféru energetiky, která má pro obě naše země klíčový význam a kde Česká republika může nabídnout potenciál vyspělých technologií.

Obě naše země prožívají jisté rozčarování ze situace v Evropské unii, ale vědí zcela bezpečně, že zájmy menších zemí v unii je nutno hájit koordinovaně. Hrozba recidivy nedávné krize tuto potřebu jen umocňuje. Nabízí to i zcela nový prostor pro součinnost obou našich zemí na úrovni unijních orgánů i v rámci spolupráce regionálních struktur, např. mezi V4 a B3. Další podobnou oblastí spolupráce jsou některé unijní iniciativy, jako je např. Východní partnerství.

Dámy a pánové,

dovolte, abych na závěr tohoto stručného výčtu možností dalšího rozvoje vztahů mezi oběma našimi zeměmi vyjádřil přesvědčení, že mají i nadále dobrou budoucnost a že vývoj v rámci Evropské unie i v širším globálním kontextu povede jen k jejich posílení.

Dovolte mi rovněž, abych pronesl rovněž pár slov na okraj mé právě končící mise v této zemi. Byly to nezapomenutelné 4 roky a já odcházím s pocitem snad dobře vykonané, i když jistě neukončené práce. Samozřejmě, ne vše se povedlo tak jak jsem si představoval, ale to pozitivní jistě převládá. Chci poděkovat všem lidem této milé a pohostinné země, s nimiž jsem měl možnost spolupracovat, setkávat se a sdílet celou řadu krásných zážitků. Musím poděkovat i těm, kteří se mnou někdy polemizovali a neztotožňovali se s některými mými názory. Často mi tím dali impuls, abych nahlížel na věci z nových perspektiv.

Nemohu nezmínit naprosto perfektní spolupráci s lotyšským ministerstvem zahraničí. Profesionalita lidí, kteří zde pracují, je na vysoké úrovni. Pohotovost a ochota, kterou vůči mě a mému úřadu prokazovali, byla bezpříkladná. Totéž platí o Úřadu prezidenta republiky a o všech ostatních orgánech a institucích. V mých vzpomínkách bude mít své místo i přátelská, neformální atmosféra místního diplomatického sboru. Vždy jsem přikládal velký význam tomu, co se nazývá „veřejnou diplomacií“. Česká ambasáda má za sebou velkou práci v podobě kulturních a osvětových akcí nejen zde, v hlavním městě, ale ve všech lotyšských regionech, do nichž se opakovaně vrací. Jsem rád, že i ve vzdálenějších oblastech této země jsme zanechali své stopy a posílili tak povědomí o naší zemi, o její historii a kultuře. Věřím, že i po mém odjezdu se bude v této činnosti pokračovat.

Ještě jednou vám všem děkuji.

Na závěr mi dovolte, možná trochu pateticky, popřát Lotyšsku, které jsem si zamiloval, jen to nejlepší. Věřím, že země, která se hned první slokou své krásné hymny obrací k Bohu, aby ji ochránil, je v těch nejlepších rukou. Věřím také, že po tom všem, čím prošla, bude čelit jakýmkoliv budoucím výzvám.